

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 249

מסכת חולין ל"ז-מ"ג

בס"ד, ז' אדר תשס"ד

השבוע בגליון

- בימי קדם היו מומחים ביותר בהדרגת ביצים
- ניתוח בשיטות מתקדמות לפני מאות רבות בשנים
- אווזים מפוטמים, הכל על קצה המזלג
- 22 ק"ג תירס בשלושים יום
- נקבים בשכבה הפנימית של הוושט
- מחלוקת המחבר והרמ"א לגבי אווזים מפוטמים

- בעל חיים שחייו קצרים מטבע ברייתו - "טריפה"?
- ביצי מדגרה, לא המצאה חדשה

- הימום הבהמה במכת חשמל טרם שחיטתה
- המלצת השלטונות הנוכריים
- מה אכל החתול ההמבורגי
- האם איבר זוטרי יכול למלא את מקום הלב
- מהי צורתו של הלב?
- אפרוחי מדגרה - הפולמוס, השיטות ומה בימינו

דבר העורך

המכתב הבא נמצא בארכיונו תקופת מה. הרב דוד רוזנצוויג שליט"א, מרבני בית מדרשו, קיבל מכתב זה עבדונו, מאחד המשתתפים בשיעורו, בבית הכנסת "יוסף שלום" ברעננה. התעתדנו לפרסמו לרגל סיום מסכת חולין, אך הקדמנו את פרסומו כיפיוזי לקוראנו, לאחר שהתברר לנו, כי הולכנו שולל על ידי... ששלח אלינו את ה"סיפור שנחשף לאחר חמש שנים", אשר התפרסם בגליון 247. מתברר, כי סוכן הנסיעות י. ר. קיים גם קיים, כמו גם אחיינו ה. ב. ר. מטוס סוויסאייר אכן התרסק לים על 216 נוסעיו. אך ה"ל צירף שברי אירועים, שמות מלאים ונכונים, כתובות מדויקות ותאריכים ההולמים את כל האירועים ורק סיפור. עמלנו קשה מדי כדי לרכוש אמינות בעיניכם, קוראנו היקרים, בארבע וחצי השנים שגלינונו קיים, מכדי שנרשה לעצמנו שלא לדווח לכם על מקרה בודד זה. אין ספק, כי מקרה זה ישמש לנו כתמרץ נוסף, לברר ביתר שאת את אמינותם של הסיפורים הנשלחים אלינו. כאן המקום לציין לשבח את הרב י.ר. נשוא ה"סיפור" שלא היה, שקיבל את הדברים ברוח טובה, ואף מתעתד לערוך עמנו פגישה בבואו לארץ הקודש...

אודך ה' כי עניתי ותהי לי לישועה

"אל מאורות הדף היומי". זהו סיפור הצטרפותי ללימוד הדף היומי. אם תמצאו לנכון לפרסם אותו ומישהוא יתחזק מכך, והיה זה שכרי.

אודך ה' כי עניתי ותהי לי לישועה. זה היה יום רגיל בעבודת הבניין. נתתי סידור עבודה לפועלים מתוקף תפקידי כמנהל עבודה, ותוך כדי בדיקות הביצוע וזירוז הפועלים,

הימום הבהמה במכת חשמל טרם שחיטתה

בגליון הקודם עסקנו בגזירות על השחיטה היהודית, המרחפות על מדינות אירופה כמאה וחמישים שנה, בעקבות תעמולה ארסית של ארגונים הנושאים את דגל "צער בעלי חיים", כביכול. במאמר הבא, נעסוק בהצעה שעלתה בצוק העיתים - לשחוט את הבהמה לאחר הימומה במכת חשמל.

המלצת השלטונות הנוכריים: פתרון זה הומלץ למעשה, על ידי הממשלות הנוכריות, באומרים ליהודים, הממו את הבהמה במכת חשמל, או אז, אין לנו כל התנגדות לשחיטתה. האם דרך זו ראויה מבחינה הלכתית? שאלה זו עמדה במרכז החיים היהודיים במזרח אירופה, טרם מלחמת העולם השנייה, כאשר השלטון הגרמני אסר על היהודים לשחוט בהמה שלא הוממה טרם לכן במכת חשמל. גדולי הפוסקים בגרמניה, פולין וליטא, עסקו רבות בשאלה זו, והגיעו למסקנה: שחיטה זו אסורה בתכלית! הקונטרס העיקרי העוסק בנושא הימום הבהמה טרם שחיטתה, הוא קונטרסו של הגאון רבי יחיאל יעקב וינברג זצ"ל, בעל ה"שרידי אש" (נדפס בראש ספרו) - "הימום הבהמות על ידי חשמל קודם שחיטתו". לקונטרס הארוך מצורפות תשובותיהם של עשרות גדולי ישראל מרחבי העולם. נציין, כי פעולת ההימום וצורתה, עשויות להשתנות ממדינה למדינה, ותשובתו של הגאון מתייחסת לפעולת ההימום כפי שהוצעה בגרמניה עם עלות הצורך הנאצי לשלטון.

מסתבר, שפעולת ההימום מאגדת בתוכה חששות רבים כל כך, כל אחד מהם מתייחס לאיסור מסוים, ולהלן נפרט אותם בקצרה, ותוך כדי כך נכיר על קצה המזלג את המושגים שבהם אנו עתידים לעסוק בעזרת ה' בתקופה הקרובה.

מסוכנות: ההימום גורם לבהמה לעילפון. במשנתנו מבואר, כי בהמה "מסוכנת", היינו, שמצבה הבריאותי מסוכן ומעורער, אינה כשרה לאכילה אלא אם כן הוכח בעליל שהיא לא מתה עקב חולשתה לפני שהשחיטה הסתיימה. בהימום הבהמה היא מוגדרת כ"מסוכנת", וכל עוד אין בידינו הוכחה כי הבהמה נותרה בחיותה עד גמר השחיטה, הרי היא נבלה.

טריפה: חששות נוספים הנגרמים על ידי הימום הבהמה, משתייכים ל"ח טריפות שמונו חכמים, שהם שמונה עשרה אפשרויות ליצירת חיסרון בגוף הבהמה, באופן שהיא נעשית "טריפה". הימום הבהמה עלול ליצור מספר חששות של "טריפה":

נפולה: הבהמה קורסת ארצה ברגע הימומה על ידי מכת החשמל, ובעצם נפילתה יש חשש, שהפכה ל"טריפה" עקב ריסוק איברים חיוניים או פגיעה בהם.

לעילוי נשמת

מרת מלה (מחלה) זיסר ע"ה

בת ר' יוסף ז"ל נלב"ע י' אדר תשס"א

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י המשפחה שיחיי

לעילוי נשמת

הר"ר יצחק מרדכי דייטש ז"ל

ב"ר יוסף ז"ל

נלב"ע י"ב אדר ב' תשל"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י המשפחה שיחיי

לעילוי נשמת

הר"ר שמואל זיינביל פרושינובסקי ז"ל

ב"ר דוד ז"ל נלב"ע ח' אדר תשמ"ב

וזוגתו מרת חיה ציפורה ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ע"י משפ' פרי - ניו ג'רסי ומשפ' רשף - גבעתיים

לעילוי נשמת

הר"ר אהרון וינברג ז"ל

ב"ר גרשון ז"ל

נלב"ע ז' אדר ב' תשל"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידיו

הר"ר מנחם וינברג ומשפ' בני ברק

ריסוק איברים: מכת החשמל עלולה לרסק את אברי הבהמה גם ללא נפילתה, ובעיקר את המוח, ובכך להופכה ל"טריפה".

שינוי מראה: אם קיים שינוי מהותי במראה אחד מאבריה החיוניים של הבהמה, היא "טריפה" (עיי' "בית יוסף" סי' מ"ג ורמ"א שם סעי' ב' ועוד). הרופאים מעידים, כי פעמים שמראה המוח והריאות שונה לאחר ההימום החשמלי וצבעם אדום יותר.

אינה חיה: לדעת פוסקים רבים (עיי' דגול מרבבה" יו"ד סי' כ"ט ו"נקודות הכסף" שם, ובשו"ת "מרחשת" סי' כ"ט), בהמה נעשית "טריפה", גם אם החולי שבעטיו לא תאריך ימים מעבר לשנים עשר חודשים עדיין אינו מקנן בגופה. די בכך שמחמת חולי או מכה שהתרגשו עליה, ברור שיתפתח בקרבה תהליך שיביאנה לידי מצב זה כדי להחשיבנה ל"טריפה", אם בעקבות המצב הצפוי היא אינה יכולה לחיות יותר משנים עשר חודש החל מן הזמן הנדון. הימום הבהמה יוצר חשש כבד של "אינה חיה".

דף מב/א אלו טריפות

אפרוחי מדגרה - הפולמוס, השיטות ומה בימינו

"ידידנו הגאון מופת דורינו רבי שלום מרדכי הכהן יחיה נצח, יצא להתיר את העופות אשר חדשים מקרוב באו הנולדים על ידי חמימות מכוונת אלעקטרי, ובאמצעות מאשינע אשר מניחין בתוכה את הביצים, ובכח מדת חום וקטור הידוע לבעלי מלאכה הזאת נולדים אפרוחים בעגלא בזמן קרוב נגמרים בצביונם ושלמים במהותם, אך דא עקא שאינן יכולין לחיות שנים עשר חודש, וגם אין להם כח ההולדה להקים זרע ואינם פרים ורבים" (שו"ת "יד חנוך" סי' ל"ד). בסגנון דומה מתבטאים פוסקים רבים שהתבקשו לחוות את דעתם על ה"עופות הנולדים על ידי חמימות מכוונת אלעקטרי". כוונתם, כמובן, לאפרוחי מדגרה, והנידון הוא, האם כאשר אפרוחים אלו אינם מאריכים ימים, הם נחשבים כ"טריפה" משום שהרי סימן נתנו חכמים בידינו, כי בעל חיים שאינו מסוגל לחיות יותר משנים עשר חודשים "טריפה" הוא.

בעל חיים שחיוו קצרים מטבע ברייתו - "טריפה": הגאון רבי מאיר אריק זצ"ל (שו"ת "אמרי יוסף" ח"א סי' קמ"ה) מבאר, כי אין כל ספק, שבעל חיים שמטבע ברייתו חי תקופה קצרה, אינו "טריפה", ואף ראייה מעניינת באמתחתו. במדרש (הובא ב"ארץ החיים" תהילים פרק ל"ט פ"ד) נאמר, כי חיה של ציפור דרור הם חמישים ושנים ימים, ובכל זאת ציפור דרור משמשת לטהרת המצורע, אף על פי שבעל חיים טריפה פסול לכך (להלן קמ/א). נידונו לגבי אפרוחים מתעורר, איפוא, משום שאפרוחים המתפתחים בדרך הטבע מאריכים ימים, ולפיכך יש לדון על אפרוחי מדגרה. בדבריו, רבי מאיר אריק נוטה להחמיר ולהחשיבם כ"טריפה" [עיי' שמנמק, שיש לחשוש שהסיבה שאינה מאריכה ימים, היא סיבה להטריף. ומבסס את דבריו על ע"פ התוס' בנדה כ"א].

אולם, המהרש"ם (שו"ת ח"ג סי' שעה) חולק וסובר, כי "טריפה" הוא בעל חיים שימיו קצרים בגין חסרון בגופו. אך בנידונינו, אין לחשוש לחסרון בגופו של האפרוח, אלא הוא נולד חלוש משום שפעולת הדגירה לא בוצעה כראוי, והרי הוא כבעל חיים חלש, חסר כח, שאינו אלא כבהמה "מסוכנת" [בהמה נוטה למות] אשר בגמרתנו מבואר, כי אינה "טריפה".

ביצי מדגרה, לא המצאה חדשה: ואילו בעל שו"ת "יד חנוך" (שם) טוען, כי אפרוחים אלו הם "נבילה". בתחילת דבריו הוא כותב לידידו שאלו מוענה תשובתו, כי גידול אפרוחים במדגרה אינו המצאה חדשה: "אשר חשב מר ודימה בדעתו שהיא חדש תחת השמש אשר המציאו עתה בימינו, לא כן אחי כבר היה לעולמים ולא חדת היא, כי כבר בימי הרמב"ן ז"ל אשר חי זה קרוב לאלף שנים לפנינו, ידעו בני אדם להוציא אפרוחים מביצים על ידי היסק התנור בחום ידוע... הרי לך שכבר ידעו מזה עוד בימים קדמונים. ובארץ סיני היו מניחים אותם באפר חם במדה ידועה והוציאו האפרוחים. והנה הנוסע בארצות הקדם רבי משולם ב"ר מנחם מוואלטירה ז"ל אשר הלך למסעו בשנת רמ"א לאלף הששי, וסיפר לנו... ראיתי את הערבים בארץ הקדם הגדלים את העופות בתנורים כי המה יחממו את התנור וישימו בתוכו צואת בקר וסוס ומכניסים שם אלף או אלפיים ביצים ויצאו אפרוחים, ועושים עופות לאין קץ ולפיכך העופות שם בזול גדולי".

בימי קדם היו מומחים ביותר בהדגרת ביצים: השאלה המתבקשת היא, כיצד אם כן הראשונים לא התייחסו לאפרוחים אלו בפסקיהם ולא הורו כי הם "נבילה" כדבריו, "טריפה" כדעת רבי מאיר אריק, או כשרים כדעת המהרש"ם? ובכן, הוא מבאר, כי בימים קדם היו "בקיאים יותר במלאכה זו לעשותה על צד היפה ובאופן הנכון... ועל כן היה הדבר פשוט בעיניהם להיתר ולא עלה על לב שום אדם חשש בזה". [1]

[1] בתשובתו הוא מוסיף דברים מרתקים: "ולא יפלא בעיניך דבר זה לאמר כי טובים היו בזה הימים הראשונים מן האחרונים במלאכת מחשבת ובחכמה וידעו לעשות מה שאין נודע בזמן הזה. אל תתמה שהרי חנוטי מצרים יוכיחו, שאין ידוע לאחרונים אופן עשייתו, ונלאו חכמי לב בזה ולא יכלו עשות כמעשיהם. וכן כוס של עקרין להשקות אשה שלא תתעבר שבלתי נודע בזמנינו."

ניתוח בשיטות מתקדמות לפני מאות רבות בשנים: והנה ראה זה פלא כי חולה שעושים לו ניתוח להסיר מכה שבפנים, ידעו רופאי ישראל לפני שני אלפים שנה להשקותו סמי שינה למען לא ירגיש כאב הניתוח, כמבואר בש"ס פרק הפועלים (בבא מציעא דף ע"ב ע"ב) ברבי אלעזר ב"ר שמעון שעשו לו ניתוח ואשקוהו סמא דשינתא. וכן מי שנתחייב מיתה היו משקין אותו סם שינה כדי שלא יצטער ולמען לא ירגיש ביסורי מות, כדאיתא בש"ס פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מ"ג ע"א), ורופאי אומות העולם לא ידעו זאת עד קרוב לזמנינו כשתי מאות שנים. ורופאי רומי הגדולה היו נוהגים להכות בפטיש על ראש החולה אשר היו צריכין לעשות לו ניתוח, כדי שתבטל הרגשתו ולא ירגיש כאב הניתוח, אבל רופאי ארצנו ארץ ישראל כבר ידעו לפני אלפיים שנה ויותר להשתמש בסמי שינה, ולא להכות בקורנס על קדקוד החולה".

מכל מקום, לדעתו אפרוחים אלו "נבילה" הם, משום שהרי הם כנפל שמעולם לא נגמרה ברייתו שהוא נחשב "נבילה" ואסור באכילה מן התורה [ועיי' ב"אמרי יוסף" הנ"ל,

שמתי יד לעזרה פה ושם.

בשעות הצהריים החל הלחץ באתר הבניה. היה צריך לזקק קירות מקלט. הפועלים עבדו על סגירה סופית וחיוזוק של הקירות. העבודה בעיצומה. מערבלי הבטון בדרך. עליתי על הפיגומים כדי לבדוק שלא תתרחש תקלה בזמן הציקה, ותוך כדי הבדיקה הסתובבתי, הנחתי רגל באוויר ונחתתי בשאגות אל תוך המקלט, מגובה של שלשה מטרים. לאחר מספר שניות של הלם, הבנתי שרגלי האחת נמצאת במקומה, והאחרת מסובבת בכתשעים מעלות. הכאבים היו עזים.

בעוד מספר פועלים השתלשלו אלי כדי לחלצני, נשמעה מרחוק סירנת האמבולנס שהוזעק לקראתי. השוק הימני שלי נשבר. "שבר פתוח" איבחו צוות האמבולנס. העצמות השבורות קרעו את הבשר. לפחות הבנתי למה כל כך כואב לי. הושכבתי על האלונקה, נקשרתי היטב לכל אפול במהלך החילוץ, והובהלתי לבית החולים.

זו פעם ראשונה בחיי שראיתי תקרה של אמבולנס. היו עומסי תנועה בדרך, והיה לי זמן לחשוב - מה יהיה??? מה? מה יהיה??? אני בן שלושים ושבע, נשוי, אב לחמשה ילדים. מה יהיה?

לא היתה לי תשובה.

מפתח בית החולים הריצו את האלונקה עליה שכבתי היישר לחדר הניתוחים. בהרדמה חלקית החזירו את השוק למקומו, וגובסתי מכף הרגל ועד האגן. אושפזתי לעשרה ימים. במהלך התקופה הזו, כל תזונה, ולו הקלה ביותר, גרמה לי לכאבים קשים מאד, עד שלפני כל תזונה הייתי שוקל בכובד ראש אם היא שווה את הכאב הצפוי.

ביום שחרורי מבית החולים הרופא הסביר לי, כי רגלי הימנית התקצרה בשלשה ס"מ. במשפט אגבי הוא פלט, "רגלך תשאר גבוש במשך חמשה חודשים". לא הייתי מסוגל לנשום. חמישה חודשים! הרופא המשיך להסביר, כי לאחר תקופה זו, עלי לעבור טיפול פיזיותרפיה במשך שמונה חודשים רצופים, שבמהלכם אאלץ להעזר בקביים ולבוא הנה, לבית החולים, לבדיקות רפואיות.

חזרתי הביתה מדוכדך.

אני הייתי רגיל לעבוד "מצאת החמה עד צאת הנשמה" בעבודה פיזית, וכעת הפכתי לאדם מובל. אפילו בפעולות פשוטות, שלפני כן לא חשבתי עליהן כלל, נזקקתי לסיועם של בני משפחתי המסורים.

לאחר מספר ימי מנוחה וחוסר מעש, ביקשתי מאחי הקיר שיביאו לקראת ערב אל ביתי כדי להסיעני לבית הכנסת לתפילת מעריב. עניין שבישרה לפני הפציעה, ועכשיו היה זה מרויקט. **הייתי** מסוגל להכנס למושב האחורי של הרכב בלבד, כשגבי מופנה לכיוון הרכב. אחי פתח את הדלת, הודדו להשתחל לתוך הרכב מן הדלת שבצד השני, ובעודו תומך בגבי, זחלתי אחורנית לאט לאט, עד שהתיישבתי ורגלי המוגבלות מונחת במלוא הדירה על המושב.

לדוד מהרכב גם לא היה סיפור פשוט, אבל סוף סוף היינו בבית הכנסת. התפללתי, התרגשתי, וביקשתי מאחי שיביאו גם בבוקר, לקחת אותי לתפילת שחרית.

תפילת שחרית הסתיימה. קיבלתי את הטלית בסבלנות. אין לי לאן למהר. הבטתי כה וכה וגיליתי שלדי בית הכנסת יש בית מדרש שבו נמסרים שיעורים בגמרא ובפסקי הלכה ליהודים שיצאו לגימלאו. הצטרפתי אליהם. **"לא** לא. לא יצאתי לפנסיה מוקדמת, עוד לא", הסברתי לזקן חביב שהגיע מאוחר לשיעור והתעניין במצבי. "הרגל", אמרתי והרמתי את המפה להגבה של השולחן. "שתהיה בריא", השיב בפנים חיוורות ומלמל מספר פסוקים לסגולה. מצאתי את עצמי יושב איתם עד הצהרים.

חברים. בהתחלה ישבתי ולא הבנתי כלום, כי מאז עזובי את בית הספר היסודי, לא נעים לספר, לא פתחתי גמרא, למעט שיעורים בודדים ששמעתי.

כמו מכונה הפועלת על גלגלי שיניים שלא הופעלו שנים ארוכות, ניסיתי לקלוט את הדברים. פעם קלטתי פחות ופעם פחות מזה.

המשכתי להגיע כל בוקר, ובעזרת ה' יתברך נותר התורה, השבוע השני היה טוב מקודמו. הבנתי יותר את הגמרא.

חלפו עברו להם ביעף שנה וחודשיים. תקופת

שהגר"מ אריק צ"ל דוחה סברא זו.

העופות בימינו: כידוע, בימינו כל העופות שאנו אוכלים, הם עופות שבקעו מביצי מדגרה. אכן, ביררנו אצל הבקאים בכשרות אשר הבהירו, כי בימינו השתכללו השיטות לחימום ביצים במדגרה ואין כל הבדל בין עופות הבוקעים מביצים אלו לבין עופות הגדלים בדגירה טבעית.

דף מב/א ניקב הלב

מה אכל החתול ההמבורגי

חתול כרסתני שמצא את כלכלתו באיזור מגורי היהודים בהמבורג, עורר פולמוס מרתק בין גדולי הפוסקים. היה זה כאשר נערה יהודית עסקה בניקוי תרנגולות שנשחטה כדת וכדין, ותוך כדי עבודתה היא הסירה את מעיה של התרנגולות, את הטחול, ועוד חלקי אברים שרי טעם והשליכה אותם לעבר חתול בר מזל שחלף במקום. בעוד הלה עסוק בליקוק שיירי המזון שהושלכו לעברו, הנערה נייערה באחת מעומדה והזעיקה את אמה אל המטבח בדחיפות. לעיניה המשתאות של האם סיפרה, כי לתרנגול הזה אין לב! וכי היא בטוחה כי לא השליכה את הלב לחתול. מורי ההוראה שבפניהם הובא המקרה פסקו ללא פקפוק, תרנגולת בלי לב היא "טריפה"! שהרי אפילו כאשר הלב ישנו אלא שהוא ניקב, הרי זה "טריפה", כך למדנו במשנתנו.

ה"חכם צבי" צ"ל נתבקש גם הוא לחוות את דעתו על סיפור החתול והתרנגולת, והוא חקר את בעלת התרנגולת מה היה מצבה לפני השחיטה. כאשר השיבה זו כי היתה בריאה ושלמה מאצבעותיה ועד כרבותיה, והיתה מנקרת ללא הרף ושותה כהוגן, פסק - התרנגולת כשרה! טעמו, כי לא יתכן יצור חי ובריא, נטול לב. ברור, איפוא, הוא קבע, כי נשמט מזכרונה של הנערה שהיא עקרה את הלב ממקומו ואין כל ספק, כי הוא שוכן כעת לבטח במעי של החתול (שו"ת "חכם צבי" סי' ע"ד). כדי לחזק את דבריו הוא הוסיף (שם, סי' ע"ז), כי גם אם יעידו שני עדים כי התרנגולת היתה חסרת לב, עדי שקר המה! נעיי"ש בדבריו שהוכיח, כי אין חוששים למעשה ניסים].

האם איבר זוטר יכול למלא את מקום הלב: ה"חכם צבי" ערך ארבע תשובות שונות על פסיקתו זו, כדי להגן עליה לאחר ההדים הרבים שהתעוררו עם פרסומה והוא פתח במשא ומתן ענף עם תלמידי חכמים מחבלי ארץ שונים. היו ביניהם שהסכימו לדבריו, אך כנגדו יצא חוצץ הגאון רבי יהונתן אייבשיץ צ"ל ("יכרת ופלת"י יו"ד סי' מ' ס"ק ד') אשר טען, כי יתכן גם יתכן שהלב ניטל ממקומו, ואבר אחר, זוטר ממנו, ממלא את תפקידיו, וממילא תרנגולת זו היא "טריפה" שהרי היתה נטולת אבר. לא נתקרה דעתו של רבי יהונתן אייבשיץ צ"ל, עד שביקש שהנושא יובא לידיעתם של ראשי מרכז רפואי נודע, ובספרו הוא מצטט את תשובתם המלאה, בה הם מסכימים לדבריו.

מהי צורתו של הלב? ה"חזון איש" צ"ל ("יו"ד סי' ד' ס"ק י"ד) נקט במחלוקת גדולה זו כדעת ה"חכם צבי" - אי אפשר לבעל חיים להיות בלי לב, ואילו רעיונו של רבי יהונתן, שאבר אחר מילא את מקומו של הלב, אין בו כדי להטריף את התרנגולת. שכן, מעתה אותו אבר זוטר הוא הלב... וכי נזכר בחז"ל כיצד צריכה להיות צורת הלב? אין, איפוא, כל עילה להטריף תרנגולת זו, שכן, גם אם אכן אבר אחר תפקד בתור לב, הרי היה לה לב.

דף מב/ב ישב לו קוץ בוושט

אווזים מפוטמים, הכל על קצה המזלג

עינינו של קורא מבוגר ששוחחנו עמו כהכנה לכתיבת מאמר זה, נצצו בנוסטלגיה בשעה שזכר בפניו של הפועל, בהונגריה של תחילת מלחמת העולם השנייה, אשר היה מקבל למשכורתו שלש פרוסות עבות של לחם, מרוחות בשומן אווזים מהול בכבד מפוטם של אווז. במדינות מסויימות, הכבד המפוטם של האווז היה חלק נכבד מן התפריט, אך במדינות אחרות היו שהחזיקו את האווז המפוטם כ"טריפה". במאמר הבא נעסוק בפולמוס ההלכתי על אודות כשרותם של אווזים מפוטמים, שמקורו בסוגייתנו [נעל צער בעלי חיים ראה ב"מאורות הדף היומי", קידושין דף פב/א במאמר "מחקר רפואי בשפני מעבדה"].

22 ק"ג תירס בשלושים יום: כדי לרדת לעומק העניין, עלינו להקדים בקצרה על אופן פיטום האווזים. פיטוםם של האווזים נועד כדי להגדיל את הכבד ולהשמינו ככל האפשר. ככל שתקופת הפיטום קצרה יותר, כך התוצאה המתקבלת רצויה יותר, משום שבפיטום הנמשך על פני תקופה ארוכה, חלק מן השומן נספג בגוף האווז ולא בכבד, אך בפיטום מרוכז, הכבד משמין מאוד. כדי שאווז יוסיף למשקלו ק"ג אחד, עליו לאכול ששה ק"ג תירס, שהוא חומר הפיטום המקובל. מאחר שתוספת המשקל הרצויה לאווז היא ארבעה קילו בקירוב, יש להלעיטו בכעשרים ושתים ק"ג תירס בתקופה של חודש. האווז אינו מסוגל לאכול כמות עצומה זו בכוחות עצמו, ולפיכך מלעיטים אותו היישר לתוך הוושט.

שיטת הפיטום שבה אנו עוסקים, היא השיטה שבה מפטמים את האווז בעל כורחו, על ידי שפותחים את מקורו, שופכים לתוכו תירס ודוחפים את התירס לתוך הוושט באמצעות מקל. בימינו השיטה השתכללה, והפיטום נעשה בעזרת מכונות, אך התוצאה זהה: וושט האווז חשוף לפגיעות חוזרות ונשנות. הפציעות הללו נגרמות הן על צינור הפיטום המיוחד לתוך הוושט, הן מחמת גרעיני התירס, אם אינם רכים דיים, והן על ידי דחיסת הגרעינים לתוך הוושט, פעולה העלולה לקרוע אותו, למרות עמידותו הגבוהה (ימון כשר מן החי" ח"א פרק י"א).

נקבים בשכבה הפנימית של הוושט: בעקבות החשש המבוסס להמצאות נקבים בוושט האווז המפוטם, אין לסמוך על טבעם של רוב האווזים הבריאים, אלא יש לבדוק את הוושט מנקבים (רמ"א סי' ל"ג סעי' ט'). הוושט של האווז עשוי שתי שכבות

החלמתי הסתיימה. חוזרים לעבודה. לאחר שנחשפתי ללימוד התורה הקדושה ולטעם הענוג שמתלווה לכך, התנתי עם מעסיקי, כי אני מוכן לחזור לעבודה בתנאי, שבכל יום, בין השעות תשע בבוקר עד אחד עשרה וחצי בבוקר, אלך לשיעורים שכה אהבתי.

הם הסכימו.

לאחר כחודשיים, מעסיקי פנו אלי והסבירו לי, כי עם כל הרצון הטוב, הדבר גורם להם נזק כלכלי. הם אינם מוכנים לכך שמנהל העבודה יעזוב את הפועלים ואת קבלי המשנה לבדם באתר הבנייה בעיצומה של העבודה.

רעייני הבחינה בשברון ליבי והיא ייעצה לי, "תלך ללמוד בשיעור של הרב הזה הנמסר גם בערב". לשם כך היה עלי לשהות בבית הכנסת מן השעה שש אחר הצהריים עד השעה תשע וחצי בערב, כולל תפילות.

הסבתי את תשומת לבם לכך, שהדבר עלול להיות קשה לשנינו. בכל ערב לא אהיה בבית, ובנוסף לכך לא נוכל להשתתף באירועים המשתתפים, אלא לאחר סיום השיעור. היא הסכימה לכל והבטיחה שתסייע בידי.

כך היה. חזרתי לעבודתי והצטרפתי ל"דף היומי".

מאז עברו כשש וחצי שנים. ברוך ה' אינני סובל במיוחד מרגלי הקצרה, ורעייני... עומדת בהבטחתה!

בלימוד מסכת חולין בדף היומי, אשלים את הש"ס!

כמאמר חכמים זכרונם לברכה, "שכר מצווה מצווה", זכיתי להיות שותף עם הרב קובלסקי מבית המדרש למגיד שיעור הדף היומי, בהקמת שיעור של הדף היומי בבית הכנסת בו אני מתפלל, בשעה שש בבוקר.

וכך, חברים יקרים, אני לומד דף בשש בבוקר ודף בשש בערב. אין יותר טוב מזה.

כל זה מפציעה שנראתה בתחילה קשה מאוד, ומעליה ריחפה השאלה "מה יהיה?"

בדמיוני אני חוזר לאמבולנס, מביט בתקרתו הצחורה, נושם את ריח התרופות, שומע את יבבת הסירנה, מבחין בצוות הרפואי המנסה להקל על כאבי, ועונה לעצמי, "מה יהיה??? אוה, יקרה לך אחד הדברים הטובים ביותר שקרו לך בכל ימי חייך."

הדף היומי.

בברכה אריה חסן
רעננה

.....
המעניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין,
או עובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
דוא"ל: mendelson@meorot.co.il
.....
בברכת התורה העורך

פנינים

מדוע זללן נקרא 'גרגר' בלשון חכמינו זכרונם לברכה?

מעניין הוא ביאורו של "מוסף הערוך" (ערך גרגרת): הגרגרת היא קנה הנשימה, כידוע. זללן זה, בחופו הקדים קנה לושט, ומאכלו חדר לגרגרת...

דף מב/א ניקר קרום של מח

קרום שלם

בא אדם אחד לפני רבי משולם איגרא והציע לפניו מדברי תורתו.

רבי משולם איגרא ישב כל העת והפטיר "כשר, כשר".

- מה כוונת הרב, תמה האיש.

פשוט מאוד, השיב. המשנה אומרת שאם ניקב קרום המח, הבהמה "טריפה", ואם הקרום שלם, הבהמה אינה "טריפה". הדברים ששמעתי הם "קרום" שלם... [קרום - עקום באדיש] (האוצר היהודי, 16).

דף מב/א תוס' דרוסת ק... וכן יסד הפייט בסליחות...

ראיה מפיטום

בעת שעלתה שאלה על קביעת תעניות שונות לזכר צרות הכלל, טען הגרי"ז מבריסק צ"ל, כי בקינות לתשעה באב נאמר ש"אין להוסיף שבר ותבערה" ואסור לקבוע צומות נוספים על

אשר תקנו הנביאים.

כאשר נודע לגרמ"ז כי היה מי שאמר: אין מביאים ראיה מן הקינות, הגיב בתקיפות: בעלי התוספות מביאים ראיות מפיוטים, ולו לא נאה לעשות זאת...

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד
שיעור דף היומי סוכוטשוב

שיעורי הדגמה למסכת חולין

הננו שמחים להודיע כי לרגל לימוד מסכת חולין בסדר ה"דף יומי"

יתקיימו שיעורי הדגמה נוספים

להמחשת הנושאים הנלמדים במסכת (כדוגמת הכנסים שנערכו בבני ברק וקרית ספר)

- ★ שחיטת כבש ובדיקת קנה וושט
- ★ השחיתות חסין ובדיקתו
- ★ בדיקת ריאות וחלקי פנים
- ★ בדיקת צומת הגידים
- ★ בעיית הלולים הנסגרים
- ★ מליחה הלכה למעשה

השיעור יועבר ע"י הרב **אמיתי בן-דוד** שליט"א מח"ס "שיחת חולין"

הכנסים יתקיימו:

חיפה

ביום שלישי
ב' אדר

באולם שע"י תלמוד תורה
תפארת משה סערט ויז'ניץ
רח' הנגב 41

ירושלים

במוצש"ק
פרשת תרומה
באולמי "חפצדי"
רח' ירמיהו

דמי כניסה לכיסוי ההוצאות 10 ש"ח
למגידי שיעור הכניסה חינם

מאורות הדף היומי

בית מדרש למגיד
שיעור דף היומי סוכוטשוב

הודעה חשובה

ללומדי הדף היומי- מסכת חולין

ניתן להשיג את הדיסקים

"שחיטה כהלכתה"

2 דיסקים

במחיר מסובסד

להזמנות, משרדי "מאורות"

טל: 03-6164725

המחוברות ביניהן על ידי רקמה רופפת. כאשר מתגלה נקב החוצה את שתי השכבות, האווז הוא "טריפה" לכל הדעות. הנדון נסוב על רוב מקרי הנקב אצל אווזים, כאשר מתגלה נקב בשכבה הפנימית בלבד, כפי שיבואר להלן.

בגמרתנו הורה עולא, כי אין להטריף בהמה שנמצא קוץ בוושט שלה, כל עוד הוושט אינו נקוב. אמורא המכונה על ידי הגמרא "ההוא מרבנן" פירש את דבריו של עולא, כי המדובר הוא במקרה שהקוץ נמצא בחלל הוושט, אך אם הוא נעוץ בוושט עצמו, יש להטריף את הבהמה אף על פי שלא נוצר נקב חלול, משום שיש לחשוש שמא הקוץ ניקב את הוושט במלא עביו והנקב כוסה בחלקו (עיי' רש"י ד"ה "אין חוששין"). אולם, רב כהנא חולק על "ההוא מרבנן" וסובר, כי גם כאשר הקוץ נעוץ בוושט, אין להטריף את הבהמה אם צידו החיצוני של הוושט שלם ואינו נקוב.

מחלוקת המחבר והרמ"א לגבי אווזים מפוטמים: להלכה נחלקו הדעות. ה"שולחן ערוך" (יו"ד סי' ל"ג סעי' ט') פוסק, כדעת "ההוא מרבנן", והרמ"א (שם) חולק וסובר כדעת רב כהנא, ואת דעתו זו הוא מביע בהתייחסו לאווזים מפוטמים. שהנה, כאשר נמצא נקב בחלקו הפנימי של וושט האווז, הרי זה כאילו נמצא קוץ, שהרי ברור לכל שנקב זה חורר על ידי גרעין תירס נוקשה, ולכאורה, מקרה זה נתון גם הוא למחלוקת רב כהנא ו"ההוא מרבנן", אם נקב בצד הפנימי של הוושט נחשב "טריפה". לפיכך כתב הרמ"א, כי בעירו נהגו להקל במקרים אלו, משום שפסקו להלכה כי אם נמצא קוץ, אין לחשוש לנקב, כמו כן, אם נמצא נקב בשכבה הפנימית של הוושט, אין לחשוש שגם השכבה החיצונית ניקבה. ברם, ראשונים רבים (בעלי התוספות, רי"ף, רמב"ם ה"ל שחיטה פרק כ"ג ה"א, טור יו"ד סי' ל"ג בשם רוב הפוסקים) וכן השו"ע (שם) פוסקים, כי אם נמצא קוץ תחוב בוושט, יש לחשוש כי קיים נקב שאינו נראה. לשיטתם, לכאורה, יש גם להטריף אווז שנמצא נקב בשכבה הפנימית של הוושט שלו (ב"ח שם, ועוד פוסקים רבים).

עם זאת, חלק מן האחרונים מחלקים באופן נאה בין וושט של אווז שנמצא נקב בשכבה הפנימית שלו, לבין וושט שנמצא בו קוץ. אמנם, כאשר נמצא קוץ בוושט, יש לחשוש שהוא ניקב את הוושט. שונה הוא נקב הנגרם עקב הלעטה, שהרי נקב זה אינו נוצר באחת, אלא בתהליך - העור נשחק, לוקה ומתחרר. לפיכך, כאשר אנו נוכחים בכך שהשכבה החיצונית שלמה ואינה לקויה, אין עילה לחשוש שאירע בה נקב, משום שתהליך החירור לא פשה בה (ט"ז שם). וראה "דרכי תשובה" שם ס"ק ק"ל וק"א שהאריכו הפוסקים אם יש להחשיב את ההלעטה כמחלה או כקוץ. ואילו בעל ה"שבות יעקב" (שו"ת ח"ב סי' נ"ו) אומר, תינח בוושט שנמצא בו קוץ יש לחשוש שהנקב קיים אלא שהוא מכוסה תחת קרום שעלה עליו [לפי פירושו הראשון של רש"י]. שונה הוא וושט של אווז שפעולת הפיטום נמשכת בו ללא הרף, ואין כל הגיון בחשש שמא אירע נקב והוא כוסה על ידי קרום, שהרי הסיבה שגרמה לנקב קיימת בכל יום, ואדרבה, היה על הנקב להתרחב ולא יתכן שהעלה ארוכה והתכסה בקרום.

הפוסקים דנו רבות בפיטום האווזים, ולמרות שבארצות מסוימות נהגו היתר בדבר, בדורנו הפוסקים נמנעים ממתן הכשר למאכל המיוצר מאווזים מפוטמים משום שקשה עד למאד לפטום באופן שלא יגרם ל"טריפה" ולחששות נוספים (עיי' שו"ת "ציץ אליעזר" חלק י"א סי' מ"ט וחלק י"ב סי' נ"ב).

לעילוי נשמת

מרת **אסתר חיה שרה קמני** ע"ה
ב"ר אליהו ז"ל נלב"ע ז' אדר א' תשמ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י נכדה ידידינו הר"ר **יהודה דויטש** ומשפ' שיחי' - רמת גן

לעילוי נשמת

מרת **שושנה חיה בן משיח** ע"ה
בת רבקה ע"ה נלב"ע ו' אדר תשמ"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחה ע"י בנה ידידינו הר"ר **מנחם ודליה בן משיח** שיחי' - סביון

לעילוי נשמת

הר"ר **אורי פייביש טאובר** ז"ל
ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ז' באדר ב' תש"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י ידידינו משפ' **פרידל** שיחי-נבעת שמואל, ומשפ' **טאובר** שיחי-ת"א, אלעד

לעילוי נשמת

מרת **מנוחה סטביצקי** ע"ה
ב"ר עזריאל זליג ז"ל נלב"ע ה' אדר א' תש"ס

והר"ר **ישראל גבריאל סטביצקי** ז"ל
ב"ר יצחק מאיר נלב"ע כ"ד שבט תשנ"ג

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ע"י המשפחה שיחי

לעילוי נשמת

מרת **הענה פרידלנד** ז"ל

ב"ר אברהם יהודה ז"ל

נלב"ע י' אדר תשנ"ח

ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

הר"ר **יהודה אריה מרגלית** ז"ל
מברדיטשוב נלב"ע ד' אדר תרפ"ו בלודז'

ורעינו מרת **מרים** ע"ה

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצחו ע"י נכדם הר"ר **ישראל מרגלית** ומשפ' שיחי ת"א